

Závěr

Metoda psychologického profilování zaujímá mezi ostatními technikami vyšetřování zvláštní postavení. Psychologické profilování představuje příspěvek forenzní psychologie do vyšetřování závažné trestné činnosti, zejména násilné a sexuálně motivované. Jedná se o specifickou oblast psychologické pomoci kriminalistické praxi, je to však proces podpůrný a pomocný. Vždy přitahovala zájem společnosti, často na základě neúplných informací. Zejména mediální zájem metodu mnohdy skandálně zveličuje, reakce a očekávání veřejnosti jsou nepřiměřené, čímž trpí samotné psychologické profilování. Má své teoretické zázemí i empiricky podložené informační systémy, není tedy pouze intuitivním postupem.

Psychologický profil má své opodstatnění, ačkoli se k němu zpravidla přistupuje až po vyčerpání standardních vyšetřovacích postupů, je dále kriminalisticky využitelný. Cílem psychologického profilu v první řadě je vytvoření profilu neznámého pachatele na základě analýzy scény deliktu. Tato oblast se nazývá psychologické profilování v užším smyslu. Nicméně není to zdaleka jediný efektivní dosah této metody. Podstatnou část uplatnění metody tvoří psychologické profilování v širším smyslu jako je strukturovaný, deliktově specifický výsledek, komparace skutků podle behaviorálních komponent, posuzování vážnosti hrozby, tvorba psychologického profilu na základě analýzy textu či vhodná proaktivní strategie.

Nikoliv každý delikt je vhodný pro uplatnění tohoto postupu, pokud je analyzované chování pachatele nespécifické, tj. nevykazuje specifické rysy osobnosti pachatele, nelze metodu uplatnit.

Psychologické profilování pachatele pracuje v citlivé oblasti vyšetřování. Ve většině případů pracuje s případy, které vykazují mnohé zvláštnosti, zarážejí svojí brutalitou, a tím i poutají pozornost veřejnosti. To má za následek, že profilování je podrobena kritickým komentářům mnohem více než jiné oblasti forenzní psychologie. Nicméně profilovací odborník bude pro vyšetřovatele vždy nápomocný minimálně v následujících krocích. Může stanovit alternativní perspektivu řešení případu a vyšetřovatelův tým může obohatit profesionální poznatky z oboru psychologie.

Za poslední desetiletí prošlo psychologické profilování výraznými změnami. Došlo ke kvalitativnímu posunu metody do oblasti kriminalistické a kriminologické, a to zejména tím, že psychologický profil se stal součástí či sourodým prvkem systematické analýzy složitějších případů. Nejenom, že se rozšířilo spektrum deliktů, při nichž lze profilování použít, zdokonalily se deliktově specifické postupy profilování, ale i případové analýzy, jejichž součástí je i psychologický profil, se využívá v evropských zemích, zejména v Německu. Stále

však v oblasti profilování v současné době neexistuje jednotná metodika postupu, zpravidla se uplatňuje eklektický přístup, podle konkrétních okolností se využívá vše, co by mohlo přinést praktický úspěch. Selský rozum, intuice, kreativita stále hrají významnou roli při profilování. Nicméně není to ryze intuitivní poznávací proces, nýbrž postup, který se musí dodržovat svá pravidla.

Kvalitativní posun, rozvoj metody, ale i neodborná zavádějící medializace, případně poněkud kuriózními prvky profilování jako je odčinění oběti, tzv. overkilling nebo depersonalizace oběti měly za následek, že se v odborné literatuře potlačuje v současné době termín psychologického profilování a je nahrazován jinými termíny.

V evropském kontextu se rozvíjí vzájemná spolupráce a podpora, jejímž výsledkem je zapojení zemí do empirické databáze ViCLAS a založení sdružení EVUBAG. Vůdčími zeměmi na evropském kontinentu v oblasti profilování jsou zejména Velká Británie a Spolková republika Německo. Ze zkušeností těchto zemí se lze inspirovat a prohlubovat vzájemnou spolupráci.

Všechny profilovací techniky se zaměřují na behaviorální stránku neznámého pachatele. V rámci zkušeností z cizích zemí je třeba brát v potaz, že neexistuje jednotná unifikace, rozdíly budou vždy patrné jak v individuálních profilech, v kulturních odlišnostech i demografické charakteristice.

Ačkoli Česká republika nedisponuje podle mého názoru takovými finančními prostředky, aby mohla uvažovat o zřízení speciálních jednotek případové analýzy nebo svého speciálního centra pro psychologické profilování, je v českém prostředí psychologické profilování ve svém širokém slova smyslu relativně hojně využíváno. Nicméně profilovací expert se dostává k případu zpravidla až později, nikoli bezprostředně například při ohledání místa činu. Tato skutečnost může mít negativní dopad na výslednou účinnost profilu. Bylo vhodné speciálně vyškoleného odborníka na danou problematiku zapojit do vyšetřovacího týmu již od počátku vyšetřování.

Samotná efektivnost psychologického profilování, ve smyslu přímé využitelnosti profilu pro okamžité vypátrání pachatele, zjišťovaná ze zahraničních studií, není vysoká. Nicméně přínosem psychologického profilování je možné zvýšení účinnosti vyšetřování, případně zaměření vyšetřování správným směrem a podání jiného pohledu na daný případ.